

UTILIZAREA PROBLEMATIZĂRII ÎN CADRUL LECȚIILOR DE GEOGRAFIE DIN CAPITOLUL "RELIEF"

GHEORGHE ROMANESCU¹, GABRIELA ROMANESCU²

Cuvinte cheie: metodă, problematizare, geografie, relief, conversație curistică, descoperire.

L'utilisation de la problématique au cadre des leçons de géographie du chapitre "Le Relief". Cette méthode mets l'accent sur la capacité de l'élève de faire des corrélations et c'est le professeur qui dirige la conversation vers la découverte des reponses. Pour démontrer l'efficience de l'utilisation de cette méthode on a proposé une série des questions qui mettent en évidence le rôle du vent, de la température et de la végétation sur le relief. Ainsi, on a souligné le grand rôle des variations de la température, selon le climat et la saison. Aussi, par cette méthode les élèves peuvent se rendre compte quels sont les éléments qui déterminent une érosion accentuée.

Introducere

În învățământul și pedagogia contemporană problematizarea s-a impus atât ca o cale esențială pentru asigurarea eficienței formative, cât și ca un domeniu important și complex al cercetării științifice din domeniul didacticii.

Problematizarea este o metodă didactică de activizare prin care li se solicită elevilor un susținut și complex efort intelectual pentru a descoperi singuri noi adevăruri, a găsi soluțiile unor probleme, inclusiv a le verifica și explica (Căliman citat de Crețu, Oprescu, 1981). Prin urmare, problematizarea este strâns legată de metoda descoperirii, dar mai ales în sistemul predare-învățare, de metoda modelului geografic, care trebuie utilizată cât mai des de profesor, mai ales la clasa a V-a. Esența problematizării constă în crearea situațiilor problemă și dirijarea gândirii elevilor în activitatea de rezolvare a acestora.

Problematizarea folosită în geografie permite elevului să descopere el însuși structura complexă a faptului geografic, să conștientizeze solidaritatea părților care alcătuiesc întregul, antrenându-i dinamic operațiile intelectuale, însușindu-și noțiunile geografice ca scheme de acțiuni și operații.

Lucrarea de față se referă, în primul rând, la metoda problematizării și modul ei de utilizare în sistemul de predare-învățare la unele lecții de geografie din clasa a V-a. Problematizarea va fi însoțită și de metoda descoperirii precum și modelul grafic. Nu se vor repeta schemele logice și situațiile problemă din manuale sau alte cărți de specialitate, ci se vor aduce noutăți în ceea ce privește facilitarea înțelegerii științifice a fenomenelor.

Punerea problemei

Pentru o mai bună înțelegere a faptelor, elevul trebuie pus în fața unei situații problemă prin întrebări care să dezvolte capacitatea de gândire.

1. Ce este aerul?

După obținerea răspunsului, sau după ce profesorul a explicat exact ce este aerul, se va întreba din nou:

2. Ce caracteristici prezintă aerul?

3. Știind că aerul are o anumită greutate și un volum propriu, prin cele două caracteristici ale sale, aerul poate să modeleze scoarța terestră? Dacă da, dați exemple, dacă nu, de ce?

Pentru a explica diferența existentă între suprafața scoarței terestre și cea acvatică se vor schița două desene (fig.1).

¹ Universitatea "Ștefan cel Mare", Suceava, Str.Universității 1, 5800 Suceava.

² Școala "Ion Creangă", Iași, Str.Păcurari Nr.178, 6600 Iași.

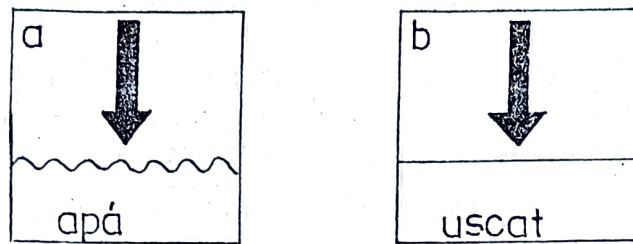

Fig.1 Efectul presiunii aerului asupra suprafețelor acvatice

4. Ce suprafață este modificată ca urmare a greutateii aerului, cea de uscat sau cea acvatică?
5. Prin greutatea sa ce provoacă aerul apei?
6. Cum vor fi aceste valuri, simetrice sau asimetrice, mici sau mari?
7. În cazul de față uscatul va fi modificat de aer sau nu? Dacă nu, atunci prin intermediul cui modifică aerul scoarța terestră?

Prin intervenția sa profesorul amintește că aerul contribuie la modificarea scoarței terestre prin schimbările de temperatură de la vară la iarnă sau de la noapte la zi, prin vânt etc.

8. Ce se întâmplă cu rocile când temperaturile sunt ridicate (ziua sau vara)? Dar când temperaturile sunt coborâte (noaptea și iarna)?
9. La latitudinea României în ce anotimpuri sunt intensificate aceste fenomene?
10. Cunoscând care sunt condițiile climatice de la tropice spuneți ce se întâmplă cu rocile existente în aceste zone? Prin ce se diferențiază de celelalte zone climatice?
11. Cum se numește fenomenul de fărâmițare a rocilor în fracțiuni mai mici?

După explicațiile de rigoare se vor prezenta alte schițe care să faciliteze înțelegerea fenomenelor descrise (fig.2).

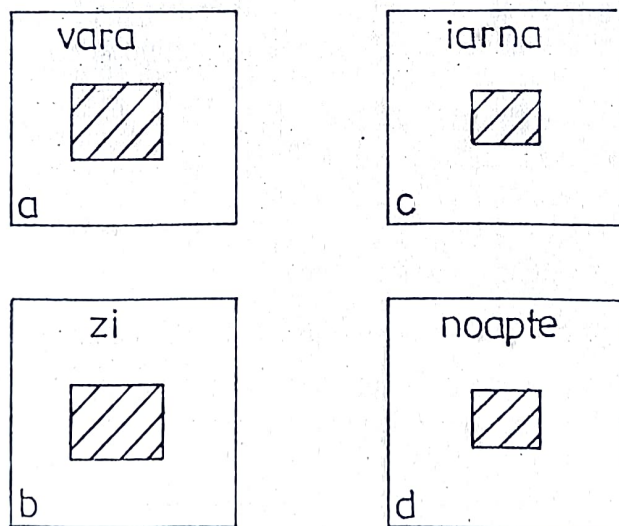

Fig.2 Variațiile volumetrice ale rocilor în funcție de temperatură

12. Rocile își pot micșora sau mări volumul: cum se numesc aceste două fenomene?
13. În care din desene recunoașteți dilatarea și în care contractarea?
14. Din ce cauza se produc aceste variații?
15. În urma fenomenelor de dezagregare fizică ce fel de roci iau naștere?

16. Cum vă explicați apariția marilor deșerturi pe Glob? Localizați-le.
17. Acțiunea de dezagregare a rocilor este și mai puternică atunci când la diferențele de temperatură se asociază și umiditatea. De ce? (fig.3).
18. Ce se va întâmpla cu roca din imagine (fig.3a) în timpul ploii?
19. Ce se va întâmpla cu apa din fisurile rocilor (fig.3b) la temperaturi coborâte? De ce ?
20. Ce înțelegeți prin expresia populară “este ger de crapă pietrele”?
21. În ce zone climatice se desfășoară aceste fenomene? La ce altitudine sunt ele mai intense pe teritoriul României?
22. La ce fel de roci va da naștere fenomenul de dezagregare fizică în prezența umidității, la nisip sau la pietre colțuroase (grohotișuri)? (fig.3c).

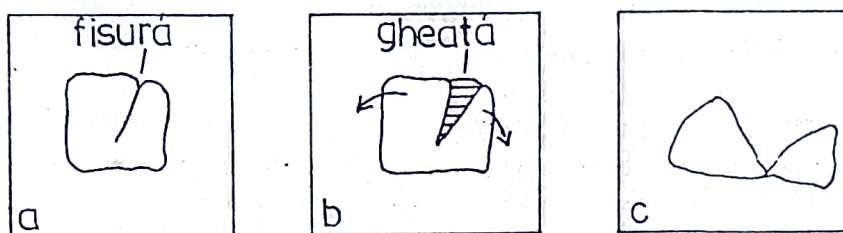

Fig.3 Dezagregarea rocilor ca urmare a fenomenelor de îngheț

Ca urmare a faptului că denumirea de *eolian* este uzitată foarte frecvent în ultimul timp trebuie explicat înțelesul cuvântului: derivă din grecescul *Aiolos* care înseamnă *Zeul vânturilor*.

Pentru o înțelegere mai bună a fenomenelor de eroziune, mai ales cea eoliană, trebuie făcute câteva schițe (fig.4a,b).

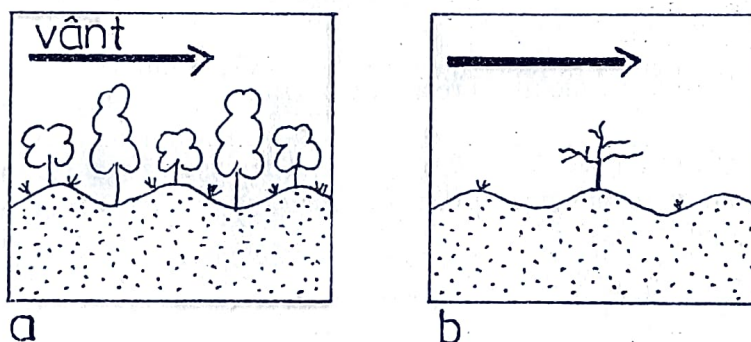

Fig.4 Deflația și rolul protector al vegetației

23. În care din cele două imagini eroziunea eoliană este mai puternică? De ce ? Vântul are o forță crescută de erodare în prezența particulelor de praf sau nisip (fig.5).

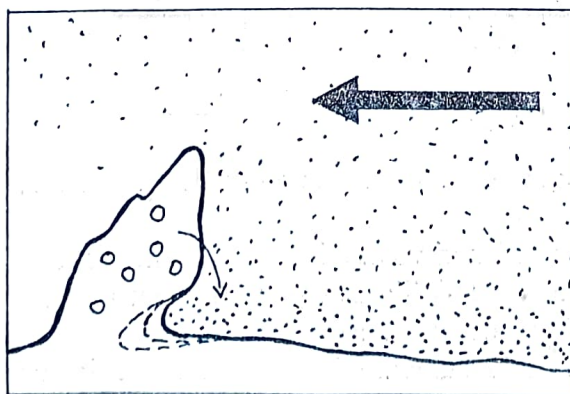

Fig.5 Eroziunea provocată de vânt și particulele de nisip

24. De ce în partea inferioară a atmosferei sunt mai multe particule comparativ cu cea superioară?
 25. În ce parte va fi mai puternic erodată stânca? De ce?
 26. La ce vor da naștere particulele de nisip care lovesc stânca? (fig.6).

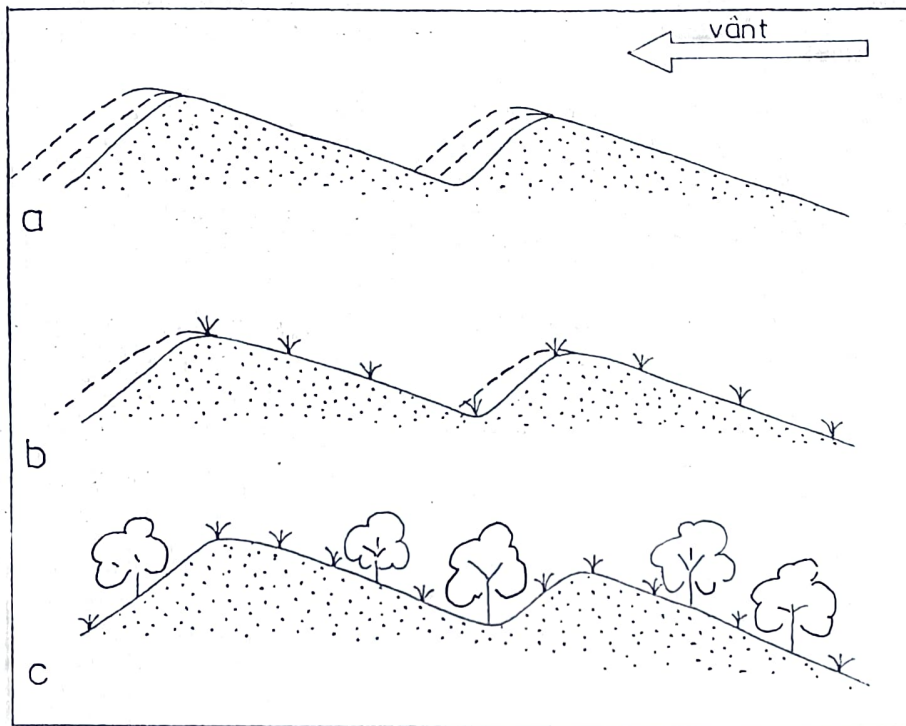

Fig.6 Dune mobile și relativ stabilizate

27. În care din cele trei ipostaze (fig.6a,b,c) vântul deplasează mai puternic nisipul? De ce? Nu sunt suficient explicați termenii de *șiroire* și *eroziunea solului (pluviudenudarea)* (fig.7).

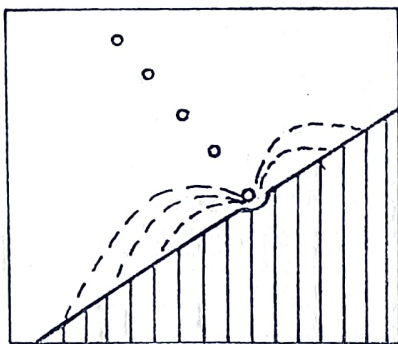

Fig.7 Pluviudenudarea

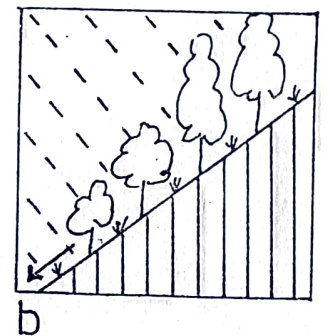
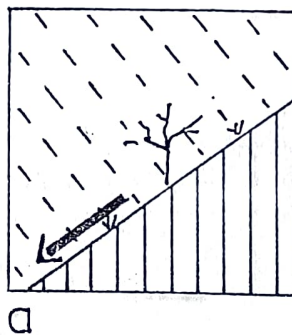

Fig.8 Rolul vegetației în protejarea versanților

28. Ce se întâmplă cu picătura de apă când atinge solul? Ce se întâmplă cu solul?
 29. În ce parte se vor duce mai multe particule de praf, în amonte sau aval? De ce?
 30. În ce parte se vor duce particulele de praf la o distanță mai mare, în amonte sau aval? De ce?

Pentru a se scoate în evidență rolul jucat de vegetație, în ceea ce privește eroziunea, se vor executa alte schițe geografice.

31. În ce sectoare va fi eroziunea mai puternică? (fig.8) De ce?

32. În care din cele două imagini picăturile de apă izbesc solul cu o forță mai mare? De ce?

Concluzii

În lucrarea de față s-au prezentat doar câteva subiecte problemă, necesare mai ales în înțelegerea celor mai importante fenomene geografice din capitolul relief. Se facilitează înțelegerea fenomenelor geomorfologice actuale sau trecute care din lipsă de spațiu nu sunt figurate în manuale.

Problematizarea este metoda cu care profesorul de geografie se întâlnește cel mai des, fiind totodată ușor de utilizat în predarea unor lecții care au drept scop întărirea caracterului formativ la elevi.

Privită în lumina obiectivelor operaționale, problematizarea se dovedește a fi o condiție indispensabilă pentru realizarea acestora, mai ales pentru atingerea de către elevi a unor performanțe care se referă la capacitatea evaluării mijloacelor și rezolvării problemelor.

Bibliografie

- Crețu Virginia, Oprescu Victoria (1981) – *Problematizarea în studiul geografiei la clasa a V-a*. Edit. Didactică și Pedagogică, București.
- Dăneț O., Enache Maria, Olănescu Ecaterina (1984) – *Metodica predării geografiei la clasele V-VIII*. Edit. Didactică și Pedagogică, București.
- Mîndruț O., Ungureanu Valerica, Mierlă Ion (1982) – *Metodica predării geografiei la clasele IX-XII*. Edit. Didactică și Pedagogică, București.